

לעיל שהעמדנו כרבי עקיבא, שבה שנינו שמחוסר כיפורים פסול
לפרה. וכשם שהוא חולק על רבי עקיבא במחוסר כיפורים, כך
ניתן לומר שהוא חולק עליו אף לענין ערל, ומכשירו בפרה כפי
ששינו לעיל.
דעת רב ששת לעיל (עג.) שערל פסול במעשר שני, הגמרא
מביאה עוד אמורא הסובר כמותו: ואף רבי יצחק קבר שערל אסור
במעשר שני. דאמר רבי יצחק, מנין לערל שאסור במעשר שני,
שנאמר 'ממנו' במעשר שני, ונאמר 'ממנו' בפסח, ודורשים גזירה
שוה, מה 'ממנו' האסור בפסח ערל אסור בו, אף 'ממנו' האסור
במעשר שני ערל אסור בו. ואומרת הגמרא: מופני – גזירה שוה זו
מופנית היא, דאי לא מופני, איכא למפרך, מה לפסח החמור שכן
תנינן עליו כרת במזיד וחטאת בשוגג משום פניול ונותר וטמא
ו-אם אכלו בטומאת הגוף, מה שאין כן במעשר שני שאין בו
פיגול ונותר, והאוכלו בטומאת הגוף אינו אלא בלאו. ומסקנת
הגמרא: לאי אפניו מופני – אכן תיבת 'ממנו' מיותרת.
מבררת הגמרא: מאי מופני – איזו תיבת 'ממנו' מיותרת. אמר רבא
אמר רבי יצחק, תלתא 'ממנו' פתיכי בפסח (שמות יב טו), 'אל
תאכלו ממנו' נא וקבל מבשל בקמים כי אם עלי אש ראשו על
כרעיו ועל קרבו, ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר
באש תשרפו. חד לגופיה – 'ממנו' הראשון, 'אל תאכלו ממנו' נא,
נכתב ללמד שרק קרבן פסח אסור באכילת נא, ואין אכילת מצה
ומרור שנזכרו קודם לכן, אסורים באכילת נא. וחד – 'ממנו' השני,
'ולא תותירו ממנו', נכתב לגזירה שוה של פסח ומעשר שני. וחד –
'ממנו' השלישי, 'והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו', ישנם שני
הסברים מדוע הוא נכתב. לפסח דאמר (פסחים פד.) בא הכתוב
'באש תשרפו' וסמך אותו לפסוק 'ולא תותירו ממנו עד בקר', ליתן
לך עשה אחר לא תעשה, ולעשות הלאו ד'לא תותירו' לאו הניתן
לעשה שאין לוקים עליו, אידי ו-אגב דבתיב 'והנותר' להסמיכו
ל'ולא תותירו', ושם הרי נכתב 'ממנו' לגזירה שוה, פתיכי נמי
'ממנו'. ולמאן דאמר (שם פג.) חזר הכתוב 'והנותר ממנו עד בקר'
אף שכבר נאמר 'ולא תותירו ממנו עד בקר', ליתן לו בקר שני
לשפיתו – ללמד שאת הנותר מקרבן פסח אין שורפים למחרת
בבוקר בטו' בניסן שהוא יום טוב, אלא בבוקר שאחריו בטו' בניסן
שהוא חול, ומכאן שאין שורפים קדשים ביום טוב, אידי דבתיב
'עד בקר' לחזור על האמור בפסוק 'ולא תותירו ממנו עד בקר',
ושם הרי נכתב 'ממנו' לגזירה שוה, פתיכי נמי 'ממנו'.
רבא ממשיך לבאר את הנלמד משלש התיבות 'ממנו' האמורות
במעשר שני: תלתא 'ממנו' פתיכי במעשר (דברים כ יד), 'לא
אכלתי באני ממנו' ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת,
חד לגופיה – 'ממנו' הראשון, 'לא אכלתי באני ממנו', נכתב ללמד
שדווקא מעשר שני אסור לאונן אבל מעשר ראשון מותר לאונן.
וחד – 'ממנו' השני, 'ולא בערתי ממנו בטמא', נכתב לדרשה דרבי
אבהו אמר רבי יוחנן (לעיל עג.) 'ממנו' אי אתה מבעיר, אבל אתה
מבעיר שמן של תרומה שנטמא. וחד – 'ממנו' השלישי, 'ולא
נתתי ממנו למת', נכתב לדרשה דריש לקיש, דאמר ריש לקיש אמר
רבי סימאי, מנין למעשר שני שנטמא שפותר למוכו – לסוך בו את
הגוף, אף שסיכה כשתיה והרי הוא כשוטה מעשר שני בטומאה,
שנאמר 'ולא בערתי ממנו בטמא' ואחריו נאמר 'ולא נתתי ממנו
למת', כלומר מן המעשר שני הטהור לא נתתי ממנו למת, ויש
לדייק, שדווקא למת הוא דלא נתתי מעשר שני טמא, הא לאדם
חי ויומיא דמת – בדומה לאופן שנותנים למת, נתתי, ואיזה הוא אדם
ששנוה בתיים ובפתיים, כלומר שניתן להשתמש בו באותו אופן
לחיים ולמתים, חיי אומר זו סיכה, הרי שמותר לאדם לסוך בשמן
מעשר שני שנטמא.
הגמרא מקשה על דרשת ריש לקיש: מתקף לה מר וזמרא, ואיכא
ליקח לו ארון ותכריכים – שמא נאמר שהמתודה שאומר 'לא נתתי
ממנו למת' אינו מדבר בסיכה, אלא כך הוא מתודה, שלא קניתי
מהמעשר שני ארון ותכריכים למת, שאף שהמעשר שני נטמא
ולא יכולתי לאוכלו, לא שניתני לקנות דבר שאינו אכילה והוא

וניהנין תרומה וביכורים בשאר שני שבוע – בכל שש השנים
שבמחזור שמיטה, ואין להם לתרומה וביכורים פדיון להוציאם
לחולין, מה שאין כן במעשר שני שאינו נדחה בשנה שלישית ובשנה
ששית, ויש לו פדיון לחלל את קדושתו על מעות חולין, ומתוך
שהתנא לא הביא דינים אלו, שמע מינה שתנא ושייר, ונדרחית אם
כן ראית רב ששת, ולא נפשט הספק האם ערל מותר במעשר שני.
הגמרא מנסה לפשוט את הספק מברייתא: תא שמע, מי שנימול
ונשתיירו בו ציצין – חתיכות מעור הערלה המעבבין את המילה,
הרי זה ערל ואינו אוכל לא בתרומה, ולא בפסח, ולא בקדשים, ולא
במעשר. מבארת הגמרא: מאי לאו – האם לא מדובר במעשר דגן,
דהיינו מעשר שני, ומבואר שערל אינו אוכל במעשר שני. דוחה
הגמרא: לא, אין הכוונה למעשר דגן אלא למעשר בהמה הקרב על
המזבח, שבו ערל אינו אוכל, אבל מעשר שני יתכן שערל אוכל
בו.
שואלת הגמרא: מעשר בהמה היינו קדשים, שכבר נזכרו קודם לכן
בברייתא, ואין מקום להזכיר מעשר בהמה. משיבה הגמרא:
ולשמך – ולשיתוך שהכוונה בברייתא למעשר דגן, מי לא תנן
פסח וקתני קדשים, הגם שפסח היינו קדשים, ואם כן אל תתמה
שנקט התנא מעשר בהמה וקדשים. מקשה הגמרא: בשלמא פסח
וקדשים צריכי שניהם להיכתב, דאי תנא פסול ערלות רק בפסח,
הייתי אומר שערלות מעכבת רק בו, משום דערלות בפסח פתיכא,
אבל בשאר קדשים, איכא לא, שערלות אינה מעכבת, ומחדשת
הברייתא שערלות מעכבת גם בשאר קרבנות. ואי תנא רק קדשים,
הנה אמאינא מאי קדשים, ודאי פסח, שבו נאמר איסור ערלות, ולא
הייתי יודע פסול ערלות בשאר קדשים, לכן כתב התנא גם פסח
וגם קדשים. אמאי מעשר בהמה למה לי לחזור ולשנות. אלא ודאי
כוונת הברייתא למעשר שני, ושוב יש ראייה שערל אסור במעשר
שני.
דוחה הגמרא: אמאי יש לפרש שכוונת הברייתא למעשר ראשון,
ורבי מאיר היא דאמר לקמן (פה), מעשר ראשון אינו נאכל אלא
ללוים ואסור לזרים, ולכן הוא חמור גם לענין ערלות, אבל מעשר
שני שמותר לזרים יתכן שערל מותר בו.
הגמרא מנסה לפשוט את הספק מברייתא אחרת: תא שמע, מדרבנן
רבי חייא בר רב מדפתי, ערל אסור בשתי מעשרות. מאי לאו, אחר
מעשר דגן – מעשר שני ואחר מעשר בהמה. דוחה הגמרא: הקא נמי
הכוונה למעשר ראשון, ורבי מאיר היא, שסובר שמעשר ראשון
אסור לזרים.
הגמרא מנסה לפשוט את הספק מברייתא אחרת: תא שמע, אינן
ו-שמות אחד מקרוביו ועדיין לא נקברו) אסור במעשר שני, ומותר
בתרומה ובפסח – בעבודות פרה אדומה. סבול יום אסור בתרומה,
ומותר בפסח ובמעשר שני. מחוסר בפסח אסור בפסח, ומותר
בתרומה ובמעשר שני. מדייקת הגמרא: ואם איתא שערל מותר
במעשר שני, ניתני ערל אסור בתרומה, ומותר בפסח ובמעשר שני,
ואם הברייתא לא כתבה כך, הרי זה משום שערל אסור במעשר
שני.
דוחה הגמרא: תא תנא דבי רבי עקיבא היא – ברייתא זו מבית
מדרשו של רבי עקיבא היא, דמרבי ליה לערל להחשיבו בטמא.
דתניא, רבי עקיבא אומר, נאמר (ויקרא כב ד) 'איש איש מזרע אהרן'
והוא צריך או זב בקדשים – (בתרומה) לא יאכל, כפל הכתוב
תיבת 'איש' לרבות את הערל שדיונו בטמא ואינו אוכל בתרומה,
וכמו כן הוא פסול לעבודת פרה אדומה בטמא.
שואלת הגמרא: ומאן תנא דפליגי עליה דרבי עקיבא ומכשיר ערל
לעבודת פרה אדומה, וכפי ששינו לעיל (עב:) 'ערל שהוא הואתו
כשרה'. משיבה הגמרא: תנא קמא דרבי יוסף הכבלי היא. דתניא
בתוספתא (פרה פ"ד ה"ב), שרפת הפרה על ידי אינן ומחוסר
בפסח בשנה. רבי יוסף הכבלי אומר שרפת אינן בשנה, אבל
שרפת מחוסר בפסח פסולה, שמאחר שהוא מחוסר מעשה של
הבאת קרבנו, עדיין טומאה עליו ואינו נקרא 'טהור'. והנה תנא
קמא שמכשיר שרפת מחוסר כיפורים, חולק בוה על הברייתא

1 צורך המת. ומעתה נדייק, אבל לחי דומיא דמת נתתי, כלומר
2 שמותר לקנות לחי חלוק ממעשר שני שנטמא, אבל אין ראייה
3 שמותר לסוך במעשר שני שנטמא.
4 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשָׁע, 'לא נתתי מִמְנו
5 למת' משמע מִגּוּפוֹ של מעשר שני, דהיינו לסוך בפירות עצמם,
6 ואילו ליקח למת ארון ותכריכים, אין זו השתמשות בגוף הפירות
7 אלא בדמיהם. הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רַב אֲשִׁי אָמַר, 'לא נתתי'
8 מתפרש דוּמְיָא ד'לֹא אֲכַלְתִּי' שנכתב לפני כן, מַה לְהֵלֵךְ – לגבי
9 אכילה, ההנאה היא מִגּוּפוֹ, כלומר מפירות המעשר שני עצמם,
10 אִם כֵּן – לגבי נתינה, ההנאה היא מִגּוּפוֹ, דהיינו סיכה שהיא בגוף
11 הפירות.
12 הגמרא חוזרת לדון בגזירה שוה 'ממנו ממנו' בין מעשר שני לפסח,
13 ממנה למד רבי יצחק שערל אסור במעשר שני, ומקשה הגמרא:
14 וְאַתָּה [וְעַד יֵינן] מוֹפְנָה מִצַּד אֶחָד הוּא, שהרי מתוך מה שביארה
15 הגמרא את הלימודים מתיבות 'ממנו' הכתובות בפסח ובמעשר
16 שני, מתברר שרק תיבת 'ממנו' אחת הכתובה בפסח מיותרת
17 לגזירה שוה, אבל תיבות 'ממנו' הכתובות במעשר שני שלשתן
18 נצרכות לדרשה. ומעתה, הִנִּיחָא לִמָּאן דְּאָמַר ורבי ישמעאל בנדה
19 (כב:)) שגזירה שוה שהיא מופנית מצד אחד לְמִדִּין וְאִין מְשִׁיבִין,
20 כלומר אין פורכים אותה, אכן יש ללמוד מעשר שני מפסח לפסול

21 ערל במעשר שני, אֲלֵא לִמָּאן דְּאָמַר [חכמים שם] לְמִדִּין וּמְשִׁיבִין אם
22 יש איזו פירכא, מָאִי אֵיכָא לְמִימַר, הלא ניתן לפרוך את הגזירה
23 שוה, מה לפסח החמור שכן חייבים עליו משום פיגול ונותר וטמא.
24 מתרצת הגמרא: הֵךְ דְּרַבִּי אֲבָהוּ שִׁדְרַשׁ מֵאֲחַת מִתִּיבוֹת 'ממנו'
25 שבמעשר שני שמותר להדליק שמן של תרומה שנטמאת, באמת
26 לא צריך 'ממנו' לדרשה זו, שכן מְדַרְבַּ נְחָמֵן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבִינָה
27 נִפְקָא, דְּאָמַר רַב נְחָמֵן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבִינָה, מָאִי דִּכְתִּיב (במדבר יח
28 ח) 'וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי' לשון רבים. בְּשֵׁתִי
29 תְּרוּמוֹת הַכֶּתוּב מְדַבֵּר, אֲחַת תְּרוּמָה מִהוֹרָה וְאֲחַת תְּרוּמָה מִמָּאָה,
30 וְאָמַר רַחֲמָנָא עַל אוֹתָן שְׁתֵּי הַתְּרוּמוֹת 'נתתי לָךְ', ודהיינו שגם
31 התרומה טמאה שְׁלָךְ תִּהְיֶה, לְהַפְקָה תַּחַת תְּכַשִּׁילָךְ, מכאן שמותר
32 להדליק שמן של תרומה טמאה. נמצא שתיבת 'ממנו' במעשר שני
33 מיותרת לגזירה שוה, והרי היא מופנית משני צדדים, ולכולי
34 עלמא אין משיבים עליה.
35 שנינו במשנה בתחילת הפרק: וְכָל הַמֵּאִים כו' לא יאכלו בתרומה.
36 שואלת הגמרא: מָנָא הֵינִי מִילֵי שֶׁהֵטְמָא אֵינוֹ אוֹכֵל בתרומה.
37 משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר קָרָא
38 (ויקרא כב ד) 'אִישׁ אִישׁ מִזֶּדַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב וְגו' בְּקִדְשִׁים
39 לא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר'. הפסוק מדבר על קדשים הנאכלים לזרע
40 אהרן, בין אנשים ובין נשים, וְאִי זֶה דְּבָר קְדוֹשׁ שְׂשׂוּה

בבלי תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה" – עוז והדר" (ליום רביעי) קעא

1-ראשי תיבות של חומרות הנהגות במעשר שני ולא בתרומה] –
ה"א, הבאה ומעשר שני טעון הבאה לירושלים. דל"ת, וידוי
ומעשר שני טעון וידוי. סמ"ך, אסור לאונן. טי"ת, טומאה [אסור
לבער מעשר שני בטומאה, והאוכל מעשר שני טמא לוקה]. ביי"ת,
ביעור [ומעשר שני חייב בביעור]. וכל הלכות אלו אינן נוהגות
בתרומה, שהרי היא נאכלת בכל מקום, אינה טעונה וידוי, מותרת
לאונן, מותר לבער ממנה בטומאה, האוכל תרומה טמאה עובר
בעשה, ואינה טעונה ביעור. מתרצת הגמרא: אָפְּלוּ הָכִי, חומרה
זו שהאוכל תרומה בטומאת הגוף חייב מיתה בידי שמים עֲרִיפָא
מהחומרות שישנן במעשר שני ואינן בתרומה.
תירוצ נוסף: רָבָא אָמַר בְּלֹא הַסְבְּרָא ש'מיתה עֲרִיפָא, נָמִי לֹא מִצִּית
אָמְרָת שהפסוק שמצריך טבילה בלבד עוסק בתרומה, שהרי אָמַר
קָרָא בתחילת הפסוק 'נִפְשָׁא אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ וְגו' ולא יאכל מן הַקִּדְּשִׁים
כִּי אִם רִחֵץ בַּשֶּׁרֶץ בְּמֵיִם. תיבת 'נפש' משמעותה כל אדם, אִיחָו
דָּבָר שְׂשׂוֹה בְּכָל נֶפֶשׁ, הוּא אֹמֵר זֶה מַעֲשֶׂי שְׁנֵי שְׁמוֹת אֵף לְזוּמֵי,
אבל תרומה אינה שוה בכל אדם, שאינה נאכלת אלא לכהנים.
הגמרא מקשה על רב חסדא שדרש שהפסוק השני שמצריך הערב
שמש מדבר בתרומה, ומלמדנו שמחוסר כיפורים מותר בתרומה:
וְאֵבְרִיתִי נִיתָן לֹמֶר, הִנֵּי מִיָּלִי שֶׁהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ מִתִּיר בְּתֵרֹמָה, הִיכָא
דְּלֹא בֵּר בְּפִרְיָה, שהרי קודם לכן נאמר (שם כב ד) 'אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע
אֲהָרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זֶבֶב, וְתָנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, זֹבֵב בַּעַל שְׁנֵי
רְאִיּוֹת וּבִמְצוּרַע מוֹסָגֵר הַכְּתוּב מִדְּבַר, שְׁאִינֵם טַעֲוִנִים כְּפָרָה, אָכַל
הִיכָא דָּבָר בְּפִרְיָה כְּגוֹן מְצוּרַע בַּעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת וּמְצוּרַע מוֹחֲלָט,
אינו נותר באכילת תרומה בהערב שמש, אלא עַד דְּמִיָּיתִי בְּפִרְיָה.
מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, הִנֵּי קָרָא בְּתִיבֵי – שְׁנֵי מִקְרָאוֹת נִאֲמָרוּ
בְּיִלּוּדָהּ שְׁהִיא מְחֻסְרַת כְּפָרָה, בְּתִיב (שם יב ד) 'בְּכָל קִדְשׁ לֹא תִנָּעַ
וְגו' עַד מִלֵּאתִי וְיָמִי תִּהְיֶה, מִשְׁמַע שְׁאִין הַיּוֹלֶדֶת אֶסְרוּהָ בְּקִדְשִׁים
אֵלָּא עַד שִׁסְתֵּימָא יָמִי טַהֲרָתָה [ארבעים יום לזכר ושמונים יום
לנקבה], שְׁזָהוּ הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ שִׁלָּה, וּבִיָּין שְׁפִלְאָא וְיָמִי, תִּהְיֶה אֵף
שֶׁלְּמַחֲרָת צְרִיכָה לְהַבִּיאַת אֶת קִרְבָּנוֹתֶיהָ, וְכֵתִיב (שם יב ח) 'וְכִפֹּר
עָלֶיהָ חֲבֹהֶן וְתִהְיֶה, וּמִשְׁמַע שְׁאִינָה נִטְהַרְתָּ אֵלָּא לְאַחַר הַבִּאת
הַקִּרְבָּנוֹת. הָא בִּיצֵד נִישֵׁב הַמִּקְרָאוֹת, אֵלָּא בָּאֵן לְתִרְוּמָה – הַפִּסְקוֹ
הַמְתֵּנָה אֶת הַטְּהָרָה בְּמִלֵּאת הַיָּמִים דְּהִינּוּ הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ, עוֹסֵק
בְּאִכִּילַת תְּרֹמָה. בָּאֵן לְקִדְשִׁים – הַפִּסְקוֹ הַמְתֵּנָה אֶת הַטְּהָרָה
בְּהַבִּאת כְּפָרָה, עוֹסֵק בְּאִכִּילַת קִדְשִׁים. אִם כֵּן לְמַדְנָו שֶׁמֶשׁ
כִּיפּוּרִים מוֹתֵר בְּתֵרֹמָה כְּשֶׁהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ.
מקשה הגמרא: וְאִפְּשָׁד אָנָּא – שְׁמָא נִאֲמַר לְהִיפָךְ, שֶׁהַפִּסְקוֹ שֶׁלֹּא
מִצִּירֵךְ אֵלָּא הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ, מִדְּבַר בְּאִכִּילַת קִדְשִׁים, וְהַפִּסְקוֹ הַמִּצִּירֵךְ
הַבִּאת כְּפָרָה, עוֹסֵק בְּאִכִּילַת תְּרֹמָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מִסְּתַבְרָא
קִדְשׁ הָמוּד מִתְרֹמָה, שְׁכֵּן נוֹהֲגוֹת בּוֹ חוֹמְרוֹת שְׁאִינֵן בְּתֵרֹמָה, וְאֵלּוֹ
הֵן, פְּנִיקָעִים – פִּיגּוּל, נוֹתֵר, הוּא נִקְרָא קִרְבֵּן לְהִיכָרֵעַ עַל הַמִּזְבֵּחַ,
יֵשׁ בּוֹ מַעֲלָה, הַאוֹכֵל בְּטוֹמַאת הַגּוֹף חָיִיב כְּרַת, וְאִסּוּר לֵאמֹר, יִמְנָה.
מקשה הגמרא: אֲדִרְבָּה, תִּרְוּמָה הָמוּדָה מִקְדָּשִׁים, שְׁכֵּן נוֹהֲגוֹת בָּהּ
חוֹמְרוֹת שְׁאִינֵן בְּקִדְשׁ, וְאֵלּוֹ דֵּן, מִפְּחִ"ז – מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם לְאוֹכֵלָהּ
בְּטוֹמַאת הַגּוֹף, תְּשֻׁלוּם חוֹמֶשׁ לִזְרָה הַאוֹכֵלָהּ בְּשׁוּגָג, אֵין לָהּ פְּדִיּוֹן,
וְאִסּוּרָה לְזוּרִים. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֵף עַל פִּי כֵן, הִנֵּה נִפְיֵשֵׁן – מִנֵּין
הַחוֹמְרוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא בְּתֵרֹמָה מְרֻבָּה מִמֵּנִין הַחוֹמְרוֹת
הַנּוֹהֲגוֹת בְּתֵרֹמָה וְלֹא בְּקוֹדֶשׁ, וְלֹכֵן מִסְּתַבְרָא לֹמֵר שֶׁמֶשׁ
כִּיפּוּרִים מוֹתֵר בְּתֵרֹמָה וְאִסּוּר בְּקִדְשִׁים.
הגמרא מביאה תירוצ נוסף: רָבָא אָמַר, בְּלֹא הֵנָּה נִפְיֵשֵׁן לֹא מִצִּית
אָמְרָת – גַּם אִם מִנֵּין הַחוֹמְרוֹת בְּקִדְשִׁים לֹא הִיא מְרֻבָּה מִתְרֹמָה,
אֵינָךְ יֹכֵל לִפְרֹשׁ שֶׁמֶשׁ מְחֻסְרָה כִּיפּוּרִים מוֹתֵר בְּאִכִּילַת קִדְשִׁים קוֹדֶם
הַבִּאת קִרְבָּנוֹת, שֶׁהִיא אָמַר קָרָא עַל יוֹלֶדֶת 'וְכִפֹּר עָלֶיהָ חֲבֹהֶן
וְתִהְיֶה, מִכָּלֵל שְׁהִיא מְטַמָּה כֹּל עוֹד לֹא הִבִּיאה כְּפָרָתָה, וְאִי קָלָא
דְּעִתָּךְ שֶׁהַפִּסְקוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁמֶשׁ מְחֻסְרָה כִּיפּוּרִים בְּהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ
עוֹסֵק בְּאִכִּילַת קִדְשִׁים, הִיא אֵינָךְ בָּאֵן הַפִּסְקוֹ הָאֲמֹר בְּקִדְשִׁים (שם
ז יט) 'וְהַכֹּשֶׁר אֲשֶׁר יִנָּע בְּכָל מָטָא לֹא יֵאָכֵל', שֶׁהִיא מְחֻסְרָה כִּיפּוּרִים
נִקְרָא טָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטַהֲרָה, וּמִשְׁמַע
שְׁבִינְתִּים טָמֵא הִיא. אֵלָּא שְׁכָמַע מִיָּדָה שֶׁהַפִּסְקוֹ עַד מִלֵּאתִי יָמִי
טַהֲרָה שְׁמִתִּיר יוֹלֶדֶת בְּהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ עוֹסֵק בְּאִכִּילַת תִּרְוּמָה.

בְּרִיעֵי שֶׁל אֲהֵרֶן, בֵּין זָכָרִים וּבֵין נָקִיבוֹת, הוּא אֹמֵר זֶה תִּרְוּמָה, אִם כֵּן
מִבּוֹאֵר בְּפִסְקוֹ שֶׁטָּמֵא אֶסְרוּ בְּאִכִּילַת תְּרֹמָה.
מקשה הגמרא: וְאִיכָא – וְשָׁמָּה נִאֲמַר שֶׁהַפִּסְקוֹ מִדְּבַר בְּהֵוָה וְשׁוֹק
שֶׁל שְׁלָמִים הַנִּתְּנִים לְכַהֲנִים, שֶׁהֵם נֹאכְלִים אֵף לְנִשְׁיָהֶם, וְאוֹתָם
אֶסְרוּ הַתּוֹרָה לְטָמְאִים מִשּׁוֹם שֶׁקִּדְשִׁים הֵם, אֲבָל תְּרֹמָה שְׁמָא לֹא
נִאֲסְרָה לְטָמְאִים. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֵינָה בְּתוֹרַת – בֵּת כוֹהֵן
שְׁנִישָׁא לְיִשְׂרָאֵל וְנִתְּאֻלְמָנָה וְאֵין לָהּ זֶרַע מִמֶּנָּה, חוֹזֶרֶת לְבֵית
אֲבִיהָ לְאוֹכֵל בְּתֵרֹמָה וְאֵינָה חוֹזֶרֶת לְאוֹכֵל בְּחוּזָה וְשׁוֹק, אֵף שֶׁהִיא
מוֹרַע אֲהֵרֶן, הִיא שְׁחֻזָּה וְשׁוֹק אֵינָה שׁוּה בְּכָל זֶרַע אֲהֵרֶן. מִקְשָׁה
הַגְּמָרָא: וְהִלָּךְ תִּרְוּמָה נָמִי אֵינָה שׁוּה בְּכָל זֶרַע שֶׁל אֲהֵרֶן, שְׁאִינָה
בְּחִלְלָה – שֶׁהִיא חִלְלָה אֶסְרוּהָ בְּאִכִּילַת תְּרֹמָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא:
חִלְלָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּתְחַלְלָה מִכַּהֲנוֹתָה, לֹא זֶרַע דְּאֲהֵרֶן הִיא.
הַגְּמָרָא הוֹכִיחָה שֶׁהַפִּסְקוֹ 'אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֲהֵרֶן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זֶבֶב
בְּקִדְשִׁים לֹא יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר', עוֹסֵק בְּאִכִּילַת תְּרֹמָה, וְהִנֵּה
בְּבִרְיִיתָא לְעִיל (ע"א) שְׁנֵינּוּ שֶׁמֶשׁ מְחֻסְרָה כִּיפּוּרִים [כְּגוֹן מְצוּרַע אוֹ זֶבֶב]
מוֹתֵר בְּתֵרֹמָה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְכִיפּוּרִים דְּהִיא 'עַד אֲשֶׁר יִטְהַר'
פִּירוּשׁוֹ עַד דְּאִכָּא הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ, וְתוֹ לֹא. אִיכָא – שְׁמָא תִּאֲמַר שֶׁעַד
אֲשֶׁר יִטְהַר פִּירוּשׁוֹ עַד דְּמִיָּיתִי בְּפִרְיָה, וּמְחֻסְרָה כִּיפּוּרִים יִהְיֶה אֶסְרוּ
בְּתֵרֹמָה עַד שִׁבְיָא קִרְבָּנוֹתֵינוּ. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: לֹא קָלָא דְּעִתָּךְ
שֶׁעַד אֲשֶׁר יִטְהַר הִינּוּ עַד שִׁבְיָא כְּפָרָה, דְּתָנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא,
מִזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זֶבֶב, כֹּהֵן בְּכָל שְׁנֵי רְאִיּוֹת וּבִמְצוּרַע
מוֹסָגֵר הַכְּתוּב מִדְּבַר, שְׁאִינֵם טַעֲוִנִים הַבִּאת קִרְבֵּן, שֶׁכֵּן בְּאוֹתוֹ
פִּסְקוֹ נֹזֵכֶר גַּם טָמֵא נֶפֶשׁ וְטָמֵא מוֹת, וְלִמְדִים מִכֵּן שְׁכוּנוֹת הַפִּסְקוֹ
לְצָרוּעַ זֶבֶב דּוּמִיָּא דְּטָמֵא נֶפֶשׁ, מִזֶּה טָמֵא נֶפֶשׁ דְּלֹא בֵּר בְּפִרְיָה הוּא,
הִנֵּי נָמִי דְּלֹא בֵּר בְּפִרְיָה יִנָּחֵהוּ, וּמֵאַחֵר שֶׁהַפִּסְקוֹ כֹּלֵל אֵינּוּ עוֹסֵק
בְּמְחֻסְרֵי כְּפָרָה, עַל כִּרְחֻק שֶׁעַד אֲשֶׁר יִטְהַר הַכּוֹהֵנָה לְהָעֶרֶב
שֶׁמֶשׁ.
מקשה הגמרא: וְאִיכָא הִנֵּי מִיָּלִי דְּלֹא בֵּר בְּפִרְיָה, אָכַל דָּבָר בְּפִרְיָה
עַד דְּמִיָּיתִי בְּפִרְיָה, כְּלוֹמֵר אִמְנֵם הַפִּסְקוֹ לֹא דִּיבֵר עַל מְחֻסְרֵי כְּפָרָה,
וְעַד אֲשֶׁר יִטְהַר הִינּוּ הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ, אֲבָל מִנֵּין שֶׁמֶשׁ מְחֻסְרֵי כְּפָרָה
וְכָגוֹן זֶבֶב בַּעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת וּמְצוּרַע מוֹחֲלָט, גַּם מוֹתֵרִים בְּתֵרֹמָה
בְּהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ, וְאִינֵם נִאֲסָרִים עַד שִׁבְיָאוֹ כְּפָרָתָם. וְתוֹ – וְעוֹד, הָא
דְּתָנָן, מִכָּל וְעָלָה, אוֹכֵל מַעֲשֶׂי שְׁנֵי קוֹדֶם שֶׁהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ. הָעֶרֶב
שֶׁמֶשׁ, אוֹכֵל בְּתִרְוּמָה אֵף שֶׁעַדִּין לֹא הִבִּיא כְּפָרָתוֹ. הִבִּיא בְּפִרְיָה,
אוֹכֵל בְּקִדְשִׁים. מִנָּא לָן – מִזִּיכֵּן לְמַד הַתָּנָא חִילּוּקִים אֵלֶּה.
מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר רָבָא אָמַר רַב חֲסִדָּא, תִּלְתָּא קָרָא בְּתִיבֵי
שֶׁלְכָאוּרָה סוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה, בְּתִיב (ויקרא כב ו) 'וְלֹא יֵאָכֵל מִן
הַקִּדְשִׁים כִּי אִם רִחֵץ בַּשֶּׁרֶץ בְּמֵיִם', וּמִשְׁמַע הָא רִחֵץ – אֲבָל אִם טָבַל,
מִיָּהוּ דוּא. וּמוֹתֵר בְּאִכִּילַת קִדְשִׁים אֵף שֶׁלֹּא הָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ. וְכֵתִיב
(שם כב ז) 'וְאִם הִשְׁמֵשׁ וְיָהָר וְיָהָר יֵאָכֵל מִן הַקִּדְשִׁים', וּמִשְׁמַע שֶׁרַק
לְאַחַר שֶׁהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ מוֹתֵר בְּאִכִּילַת קִדְשִׁים. וְכֵתִיב בְּעֵינֵן יוֹלֶדֶת
צָרִיכָה לְטַהֲרָא קִרְבֵּן (שם יב ח) 'וְכִפֹּר עָלֶיהָ חֲבֹהֶן וְתִהְיֶה, וּמִשְׁמַע
שְׁאִינָה נִטְהַרְתָּ אֵלָּא לְאַחַר הַבִּאת כְּפָרָתָה, הָא בִּיצֵד נִקְיֵם שֶׁלֹּשׁ
פִּסְקִים אֵלּוֹ, בָּאֵן לְמַעֲשֶׂי – הַפִּסְקוֹ שֶׁמֶשׁ מְתֵנָה אֶת הַטְּהָרָה בְּטִבִּילָה
בְּלִבָּהּ, עוֹסֵק בְּאִכִּילַת מַעֲשֶׂי שְׁנֵי, וּמִלְמַדְנָו שֶׁטָּבַל יוֹם מוֹתֵר
בְּמַעֲשֶׂי שְׁנֵי, בָּאֵן לְתִרְוּמָה – הַפִּסְקוֹ שֶׁמֶשׁ מְתֵנָה אֶת הַטְּהָרָה בְּהָעֶרֶב
שֶׁמֶשׁ, עוֹסֵק בְּאִכִּילַת תְּרֹמָה, וּמִלְמַדְנָו שֶׁמֶשׁ מְחֻסְרָה כִּיפּוּרִים שֶׁהָעֶרֶב
שֶׁמֶשׁ מוֹתֵר בְּתֵרֹמָה. בָּאֵן לְקִדְשִׁים – הַפִּסְקוֹ שֶׁמֶשׁ מְתֵנָה אֶת הַטְּהָרָה
בְּהַבִּאת כְּפָרָה, עוֹסֵק בְּאִכִּילַת קִדְשִׁים.
מקשה הגמרא: וְאִפְּשָׁד אָנָּא – שְׁמָא נִאֲמַר לְהִיפָךְ, שֶׁהַכְּתוּב
שֶׁמֶשׁ מְצוּרַע טָבִילָה בְּלִבָּהּ, עוֹסֵק בְּתֵרֹמָה, וְהַפִּסְקוֹ שֶׁמֶשׁ מְצוּרַע הָעֶרֶב
שֶׁמֶשׁ עוֹסֵק בְּמַעֲשֶׂי שְׁנֵי. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מִסְּתַבְרָא תִרְוּמָה עֲרִיפָא
– חוֹמְרָה מִמַּעֲשֶׂי שְׁנֵי, שְׁכֵּן מִפְּחִ"ז וְרָשִׁי תִיבוֹת שֶׁל חוֹמְרוֹת
הַנּוֹהֲגוֹת בְּתֵרֹמָה וְלֹא בְּמַעֲשֶׂי שְׁנֵי – מ"ם, מִיתָה [וְהַאוֹכֵל תְּרֹמָה
בְּטוֹמַאת הַגּוֹף חָיִיב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם]. חִי"ת, חוֹמֶשׁ זֶרַע הַאוֹכֵל
תְּרֹמָה בְּשׁוּגָג מִשְׁלֵם חוֹמֶשׁ. פ"א, פְּדִיּוֹן [תְּרֹמָה אֵינָה נִפְדִּיתָה]. זי"ן,
זִרִים [תְּרֹמָה אֶסְרוּהָ לְזוּרִים]. כֹּל הַהִלְכוֹת הֵלְלוּ אֵינֵן נוֹהֲגוֹת
בְּהָעֶרֶב שְׁנֵי, וְלֹכֵן מִסְּתַבְרָא שֶׁהַתּוֹרָה הַחֲמִירָה בְּתֵרֹמָה לְהַצְרִיכָהּ
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲדִרְבָּה, מַעֲשֶׂי שְׁנֵי עֲרִיפָא מִתְרֹמָה, שְׁכֵּן הַר"ם ט"ב

המשך ביאור למסכת יבמות ליום רביעי עמ' ב

1 מקשה הגמרא: מִתְקִיף לָהּ רַב שֵׁישָׁא בְּרִיהַ דְּרַב אִידִי, וּמִי מְצִית
2 אֲמֵרַת תְּרוּמָה פְּתִיכָא הָכָא – שהפסוק 'עד מלאת ימי טהרה' עוסק
3 באכילת תרומה, וְהִתְנִיָא, נאמר בתחילת פרשת טומאת יולדת
4 (שם יב ב) 'דִּבֶּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', אֵין לִי אֵלָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כלומר,
5 בנות ישראל, שנטמאות בלידה, גִּיּוֹרַת וְשִׁפְחָה מְשׁוֹחָרֶרֶת מִנִּין שאף
6 הן נטמאות בלידה, תִּלְמוּד לומר 'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ', לרבות גיורת

7 ושפחה משוחררת. וְאִי סִלְקָא דִּעְתָּךְ שהפסוק 'עד מלאת ימי
8 טהרה', שאף הוא באותה פרשה, עוסק פְּתִיכָא, ומלמדנו שאותן
9 יולדות, כאשר ימלאו ימי טהרתן יותרו באכילת תרומה, קשה, וכי
10 גִּיּוֹרַת וְשִׁפְחָה פְּנוֹת מִיכֹל תְּרוּמָה נִינְחוּ.
11 משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא, וְלֹא – וכי לא דיבר הכתוב בתרומה,